

Anna Piestrzyńska

DOŚWIADCZENIE GŁUCHOTY W NARRACJACH DZIADKÓW NIESŁYSZĄCYCH WNUKÓW

Streszczenie rozprawy doktorskiej

W dysertacji pt. *Doświadczenie głuchoty w narracjach dziadków niesłyszących wnuków* zaprezentowano wyniki badań zrealizowanych wśród dziadków, którzy mają niesłyszącego wnuka albo wnuczkę. W nawiązaniu do teorii systemowego ujęcia rodziny oraz przyjmując fakt, że niepełnosprawności doświadczają nie tylko osoby nią dotknięte ale również osoby z najbliższego i dalszego otoczenia, uznano, że kontekst głuchoty wnuków wpisuje się w kształtowanie się prarodzicielstwa ich słyszących dziadków. Na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci przeprowadzono wiele badań nad rodzinami, w których żyją osoby z niepełnosprawnościami, jednak większość analiz koncentruje się na rodzicach a także na rodzeństwie tych osób. Liczba prac dotyczących dziadków, ich sytuacji, problemów, zaangażowania jest znacznie mniejsza. Pomimo rosnącej świadomości obecności dziadków w dyskursie terapeutycznym z rodzicami dzieci niepełnosprawnych, zauważono wyraźny brak w literaturze pozycji wskazujących na miejsce i funkcję dziadków w rodzinach wychowujących dziecko z wadą słuchu. Zmiana tej sytuacji jest o tyle ważna, że podkreśla się kluczowe znaczenie więzi pomiędzy słyszącymi dziadkami a niesłyszącymi wnukami jako ważnej cechy, niezbędnej do prawidłowego rozwoju osobowości dziecka.

Celem prezentowanych badań było opisanie rozumienia fenomenu głuchoty przez słyszących dziadków niesłyszących wnuków. Jego realizacja wymagała podjęcia badań w nurcie paradygmatu podmiotowo-partycypacyjnego, a przyjęcie podmiotowej perspektywy badawczej nadało im niepowtarzalny charakter. Przedmiotem badań było doświadczenie głuchoty gromadzone przez słyszących dziadków niesłyszących wnuków. Doświadczenie głuchoty przez osobę słyszącą w rozumieniu prezentowanych analiz rozumiane było jako doświadczanie siebie w relacji z osobą głuchą, współuczestniczenie w jej życiu, towarzyszenie w codzienności, w jej problemach wynikających z wady słuchu, w zmaganiu się z konsekwencjami braku słuchu, czyli doświadczanie wspólnego świata.

Zrealizowanie zamierzonego celu wymagało systematyzacji wiedzy lokującej się na pograniczu pedagogiki specjalnej, psychologii, andragogiki i socjologii w obrębie zagadnień dotyczących niepełnosprawności narządu słuchu oraz specyfiki prarodzicielstwa. Kwestie te, zarówno od strony teoretycznej, jak i metodologicznej zostały przedstawione w pierwszej części dysertacji. W kolejnych rozdziałach opisane zostało znaczenie doświadczenia głuchoty dla prarodzicielstwa. Jako sposób gromadzenia i analizy danych empirycznych zastosowano metodę biograficzną. Zgromadzone za pomocą wywiadu narracyjnego doświadczenia dziadków zostały poddane analizie proksemicznej.

Badania pokazały, że emocjonalne i psychologiczne doświadczenia dziadków są inne niż te, które są udziałem rodziców dziecka z niepełnosprawnością, ale są równie ważne nie tylko dla nich samych, ale także dla ich dzieci i wnuków. Doświadczenie głuchoty zostało zaprezentowane w czterech perspektywach: dzielonej, równoległej, pokoleniowej oraz indywidualnej. W efekcie przeprowadzonej analizy narracji wskazano wspólne aspekty doświadczenia głuchoty dziadków niesłyszących wnuków. Dotyczyły one: podwójnej troski; percepcji głuchych wnuków przez dziadków; przeżywania głuchoty wnuka; reakcji na wiadomość o głuchocie; wiedzy o tej niepełnosprawności; sposobów komunikowania się oraz oczekiwań. Poszukiwanie głębszego rozumienia prarodzicielstwa kształtowanego przez doświadczenie głuchoty doprowadziło również do zwrócenia uwagi na potencjał interpretacyjny metafor. W wyniku analizy poprzecznej kategorii wskazanych w narracjach powstały metaforyczne konstrukty strategii prarodzicielstwa. Odwołanie się do metafor stało się sposobem na zinterpretowanie tego, co wyłaniało się z narracji jako uwspólnione elementy gromadzonego doświadczenia głuchoty i pozwoliło postawić tezę o współwystępowaniu strategii i przenikaniu poszczególnych cech. Ustalono, że kluczem do rozumienia tego procesu są konotacje strukturalne i funkcjonalne odnoszące się do perły, podróży, świecy, chleba, parasola i sieci.

Na bazie przeprowadzonych badań przygotowane zostały przesłanki do budowania projektów edukacyjnego wspierania dziadków w realizacji ich roli w sytuacji posiadania głuchego wnuka.

27.06.2023. *SMUS*